

Od Autorek

Muzyka jest ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój dziecka. Przeżycia związane z jej odbiorem mają duże znaczenie dla budowania emocji i poczucia estetyki. Słuchanie muzyki pobudza rozwój analizatora słuchowego w zakresie słuchu akustycznego i muzycznego oraz pamięci muzycznej i pozamuzycznej, a także ułatwia koncentrację uwagi.

W przedszkolu realizuje się te zadania poprzez słuchanie piosenek i prostych utworów muzycznych. Dzięki nim dziecko uczy się spostrzegać elementy muzyczne, takie jak: melodia, rytm, tempo, nastrój itp., co jest podstawą do dalszego kształcenia muzycznego i kształtowania wrażliwych odbiorców.

Cele zajęć muzycznych w przedszkolu można podzielić na dwie grupy:

- cele związane z muzycznym rozwojem dziecka:
 - rozbudzanie zapałowania do muzyki;
 - kształtowanie umiejętności słuchania prostych utworów muzycznych;
 - nauka śpiewania piosenek;
 - kształcenie wrażliwości muzycznej i rozwijanie dyspozycji muzycznych, takich jak słuch wysokościowy, poczucie rytmu i tempa, pamięć muzyczna;
- cele wychowawcze i związane z całościowym rozwojem dziecka:
 - kształtowanie poczucia porządku, dokładności i dyscypliny;
 - tworzenie okoliczności do indywidualnego wypowiedzania się;
 - zapobieganie wadom postawy;
 - kształtowanie motoryki, sprawności i estetyki ruchu;
 - dostarczanie dzieciom radości i odprężenia.

Cele te zostaną osiągnięte, jeżeli nauczyciel będzie zawsze skrupulatnie przygotowany do zajęć, z możliwością modyfikacji w zależności od pory dnia, liczby dzieci, pogody, pory roku, specjalnych okoliczności (podeksycytowanie dzieci, np. z powodu zaplanowanego na dany dzień teatryku). Na zajęciach warto stosować urozmaicenia i zmiany, a po ćwiczeniach wymagających skupienia zorganizować swobodną zabawę. Nauczyciel powinien także umieć dostosować zabawę (skrócić lub wydłużyć, w zależności od reakcji uczestników) i nie stawiać dzieciom wymagań przerastających ich możliwości. Oczekiwania powinien zwiększać stopniowo, ćwiczenia i zabawy spokojne przeplatać szybkimi i wesołymi. Ważna jest również możliwość szczerego i bezpośredniego wypowiedzania się, bez strachu przed krytyką z powodu niepowodzenia. Każdy przejaw twórczego działania nauczyciel powinien przyjmować z zainteresowaniem i stwarzać okazje do rozwijania inwencji dziecka, a nie tylko do naśladownictwa. Atmosfera pełna życzliwości sprawi, że obcowanie dzieci z muzyką będzie przyjemne i radosne.

Organizując zajęcia muzyczno-rytmiczne, należy pamiętać, że czas ich trwania musi być dostosowany do wieku dzieci i powinien wynosić odpowiednio:

- z dziećmi trzyletnimi: 10–15 minut;
- z czterolatkami: 15–20 minut;
- z pięcioletkami: 20–25 minut;
- z sześciolatkami: 25–30 minut.

Zajęcia powinny rozpoczynać się rozgrzewką (np. marszem, biegiem, podskokami) i kończyć ćwiczeniami porządkującymi, wyciszającymi (np. marszem po kole na palcach, piętach, na zewnętrznej lub wewnętrznej stronie stopy). Oczywiście jest pożądane, aby odbywały się one przy akompaniamencie pianina, ale nie każdy nauczyciel musi posiadać umiejętność gry lub może nie mieć dostępu do tego instrumentu. W tej sytuacji dzieci mogą poruszać się do akompaniamentu wygrywanego na instrumentach perkusyjnych lub do nagrań utworów instrumentalnych, zachęcających do biegu czy też marszu.

W czasie zajęć muzyczno-rytmicznych warto porozumiewać się z dziećmi „językiem muzycznym” i dawać jak najmniej poleceń słownych. Można ustalić odpowiednie sygnały dźwiękowe, rytmy, melodie, które będą oznaczały rozbiegnięcie się po sali, utworzenie koła itp.

Gwarantem polubienia przez dzieci muzyki i aktywności podejmowanych przy niej jest proponowanie im łatwych i atrakcyjnych sposobów jej poznawania i wykonywania poprzez różne formy wychowania muzycznego, jakimi są ruch przy muzyce, śpiew, gra na instrumentach, słuchanie muzyki oraz jej tworzenie.

Niniejsza publikacja bazuje na piosenkach, które są punktem wyjścia dla pozostałych muzycznych aktywności. Nauka piosenki nie powinna trwać długo – do pięciu minut w grupach starszych, zaś w grupach młodszych wskazane jest przerywanie jej zabawami ruchowymi. Wprowadzoną piosenkę utrwalamy w ciągu dwóch, trzech następnnych zajęć. Dzieci trzyletnie są w stanie opanować 1–2 krótkie piosenki miesięcznie, cztero- i pięcioletnie mogą zapamiętać dużo dłuższe teksty (nawet trzywrotkowe). Sześciolatki mogą opanować w ciągu miesiąca 2–3 dłuższe piosenki. Prawie wszystkie piosenki przeznaczone dla dzieci można wprowadzać w każdej grupie wiekowej, przy czym łatwiejsze wykorzystujemy do śpiewu, a trudniejsze tylko do słuchania.

Najbardziej atrakcyjną dla dzieci formą wychowania muzycznego jest gra na instrumentach. Dzięki niej kształtuje się wrażliwość na barwę dźwięku, rozwija poczucie rytmu, wyobraźnię muzyczną i inwencję twórczą. Gra na instrumentach wpływa na koncentrację uwagi, zdyscyplinowanie, a także rozwija sprawność manualną dziecka.

Dzieci trzyletnie mogą grać indywidualnie lub w małych grupach i na instrumentach, z których dźwięk wydobywa się najprościej: na bębnie uderzanym dłońmi (po pewnym czasie dodajemy pałeczkę), grzechotce, kołatce, tamburynie. Dzieci czteroletnie radzą sobie świetnie z grą na trójkącie i talerzu uderzanym pałką. Pięcio- i sześciolatki powinny opanować już grę na wszystkich instrumentach, w zespole, w równym tempie. Im dzieci starsze, tym większa może być różnorodność używanych instrumentów i ich liczba. Przed rozdaniem instrumentów, zwłaszcza po raz pierwszy, warto omówić ich budowę i sposób wydobywania z nich dźwięku.

Grę na instrumentach wykorzystujemy w ćwiczeniach słuchowych, rytmicznych, ruchowych, w zadaniach twórczych (ilustracje muzyczne) i jako akompaniament do piosenki. Obok tradycyjnych instrumentów perkusyjnych można również wykorzystać szumy i szmery (zginanie papierowej kartki,

pocieranie jej dłońmi itp.) oraz zastosować efekty akustyczne uzyskane poprzez ruch własnego ciała: tupanie, klaskanie, uderzanie dłońmi o uda, cmokanie, mlaskanie, kłaskanie itp. Nauczyciel powinien także zachęcać dzieci do wykonania „instrumentów” własnoręcznie.

Najtrudniejszą formą jest dla dzieci słuchanie muzyki, ponieważ wymaga nie tylko wrażliwości słuchowej, lecz także umiejętności skupienia uwagi, ale jednocześnie ma ogromne znaczenie dla rozwoju mowy i myślenia. Dziecko powinno uważnie słuchać i rozpoznawać: mowę ludzką (głosy męskie i żeńskie), odgłosy przyrody i otoczenia, w którym się znajduje (klakson samochodu, skrzypienie drzwi, śpiew ptaków, szczekanie psa itp.). Każde wprowadzenie piosenki lub tańca powinno poprzedzić słuchanie. Powinno ono trwać kilka minut. Pierwszy raz – dla przyjemności, bez żadnych zadań i poleceń. Dopiero za drugim razem dzieci wykonują ćwiczenia słuchowe: określają charakter i nastrój melodii, zmiany dynamiki i tempa, liczą, ile razy powtórzył się refren, a następnie uczą się piosenki czy podejmują aktywności ruchowe przy danym utworze.

Muzyki można słuchać z nagrań lub na „żywo” (np. zabierać dzieci na koncerty organizowane przez uczniów szkół muzycznych).

Oddając tę publikację w ręce Czytelników, mamy nadzieję, że piosenki i zabawy w niej zawarte dadzą dzieciom wiele muzycznej radości oraz że wesprą nauczycieli i inne osoby prowadzące zajęcia z przedszkolakami w organizowaniu aktywności sprzyjających wszechstronnemu, nie tylko muzycznemu, rozwojowi dziecka. Niech muzyka poprowadzi Was przez cztery pory roku.